

کارگاه متن پژوهی

قلمرو زبانی

■ گزینه درست را انتخاب کنید.

۱- معنای درست واژه‌های «شراع، سترگ، سرسام»، به ترتیب چیست؟

(۱) سایبان - بزرگ - هذیان

(۲) بادبان - ارزش - درد شدید

۲- در کدام گزینه، غلط املایی وجود دارد؟

(۱) صمیمیت و خلوص - جذاب و گیرا - مرد مستحق

(۲) اضطراب و تشویش - عارضه و اتفاق - بتان ذرّین

۳- املاي کدام گزینه، با توجه به معنا، درست است؟

(۱) شبهت (پوشیدگی امر) - غزو (جنگ) - همایون (مبارک)

(۲) سور (جشن) - کراحتیت (ناخوشایندی) - تاس (نوعی ظرف)

۴- در کدام گزینه، معنای واژه‌های نادرست آمده است؟

(۱) چاشتگاه (صبح زود) - مخنقه (گردن‌بند) - حطام (مال اندک)

(۲) عقّد (پیمان) - اعیان (بزرگان) - کوشک (قصر)

۵- معنای درست واژه‌های مشخص شده، به ترتیب چیست؟

«هم خطواتش مقارب به هم»

(۱) حرکات - هماهنگ

(۲) گام‌ها - همگرا

■ درستی یا نادرستی هر عبارت را مشخص کنید؛ سپس موارد نادرست را اصلاح نمایید.

۶- واژه‌های «افگار» و «دوال»، به ترتیب، به معنای «خسته» و «استخوان» است.

نادرست

درست

۷- «خیلتاش» با کلمات «ندیمان و مبشّران» رابطه معنایی ترادف دارد.

درست نادرست

۸- واژه «محبوب» در عبارت‌های زیر، به ترتیب، به معنای «پنهان» و «باحیا» است.

محبوب گشت از مردمان، مگر از اطّبا. / مردی محبوب بود و بی‌گناه.

درست نادرست

۹- «مثال داد»، یعنی «حکایتی بازگو کرد.»

درست نادرست

۱۰- املای همه واژگان «گذاردن حق، روضه فیروزه‌فام، فراغ و آسایش، قرامت و زیان» صحیح است.

درست نادرست

■ عبارت‌های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.

۱۱- «هزاهز» و «ناو»، به ترتیب، به معنای «.....» و «.....» است.

۱۲- معادل معنایی «بار داده آید» عبارت است از: «.....».

۱۳- واژه‌های مشخص شده در جمله «امیر مسعود، شبگیر برنشست»، به ترتیب، به معنای «.....» و «.....» است.

۱۴- در متن درس، واژه «رُقعت» با کلمات «.....» و «.....» تناسب دارد.

۱۵- در جمله «این صِلّت فخر است.» کلمه «صِلّت» در معنای «.....» کاربرد دارد.

■ پرسش کوتاه پاسخ

۱۶- معادل معنایی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) از این مهمّات فارغ شده بود. (.....)

ب) بر زبّر تخت نشسته. (.....)

پ) هنر آن بود که کشتی‌های دیگر به او نزدیک بودند. (.....)

ت) نامه را بخواند و دوات خواست و توقیع کرد. (.....)

۲- در کدام گزینه، معنای همه واژه‌ها درست آمده است؟

- ۱) ضیعت (زمین زراعی)، شراع (سایه‌بان)، رفعت (بلندی)، خطوه (گام)
- ۲) مخنقه (سربند)، خیرخیر (سریع)، بستد (گرفت)، متقارب (همنشین)
- ۳) کوشک (قصر کوچک)، عقد (گردن‌بند)، توفیع (تأکیدشده)، عرصه (میدان)
- ۴) مطرب (نوازنده)، ناو (قایق کوچک)، مقرون (همراه)، قاعده (روش)

۳- در کدام گزینه، غلط املائی دیده می‌شود؟

- ۱) بانگ و هراز و غریو خواست و امیر برخاست.
- ۲) از قضای آمده، اضطراب و تشویشی بزرگ به پای شد.
- ۳) صدقه‌ای که خواهیم کرد، حلال بی‌شبهت باشد.
- ۴) چیزی که در او کراهیتی نبود، می‌فرستاد فرود سرای.

۴- نوع «را» در کدام گزینه، درست معین شده است؟

- ۱) آغاجی پس از یک ساعت برآمد و گفت: «ای بوالفضل، تو را امیر می‌بخواند.» (حرف اضافه)
- ۲) آغاجی خادم را گفت: «کیسه‌ها بیاورا» و مرا گفت: «بستان» (فک اضافه)
- ۳) مثال داد تا هزار هزار درم به غزنین، به مستحقان دهند، شکر این را. (حرف اضافه)
- ۴) تا بونصر نامه‌های رسیده را به خط خویش نکت بیرون می‌آورد. (نشانه مفعول)

۵- کدام واژگان، رابطه معنایی «تناسب» دارند؟

۱) محجوب و آشکار	۲) توقیع و نامه
۳) فراغ و آسایش	۴) عارضه و حادثه

۶- معادل معنایی کدام فعل در کمانک درست آمده است؟

- ۱) بار داده آید که علت و تب تمامی زایل شد. (اجازه خروج داده شود.)
- ۲) نامه نیشته آمد، نزدیک آغاجی بردم. (نامه نوشته شده را آورد.)
- ۳) شبگیر، برنشست و به کران رود رفت. (سوار شد.)
- ۴) من کیسه‌ها بستدم و به نزدیک بونصر آوردم. (خریداری کردم.)

۷- در کدام جمله‌ها فعل «مجهول» به کار رفته است؟

- الف) کدورت و تیرگی با لطف و بخشش زدوده می‌شود.
- ب) بسیاری از نامه‌ها با نشانی الکترونیکی فرستاده می‌شود.
- ج) آدمی با تماشای اقیانوس و امواج آن شگفت‌زده می‌شود.
- د) هیچ تصویری به زیبایی طبیعت ترسیم نشده است.

- الف و ب (۱) ب و ج (۲) الف و د (۳) ج و د (۴)

۸- کدام عبارت با آرایهٔ مقابل خود هماهنگی ندارد؟

- (۱) به کران آب فرود آمدند و خیمه‌ها و شرع‌ها زده بودند. (مجاز)
 (۲) این مرد بزرگ و دبیرکافی، به نشاط، قلم درنهاد. (کنایه)
 (۳) به زودی به کوشک آمد که خبری سخت ناخوش در لشکرگاه افتاده بود. (تشبیه)
 (۴) زری که سلطان محمود به غزو از بتخانه‌ها به شمشیر بیاورده باشد. (مجاز)

۹- در بیت زیر، کدام آرایهٔ ادبی دیده نمی‌شود؟

- «زاغی از آن‌جا که فراغی گزید رخت خود از باغ به راغی کشید»
 (۱) جناس (۲) واج‌آرایی (۳) کنایه (۴) ایهام

۱۰- کدام بیت با اصل سرودهٔ جامی مطابقت دارد؟

- (۱) نادره کبکی به کمال تمام شاهد آن روضهٔ فیروزه‌فام
 (۲) هم خطواتش متناسب به هم هم حرکاتش متقارب به هم
 (۳) در پی او کرد به تقلید جای باز کشید از روش خویش پای
 (۴) کرد فرامش ره و رفتار خویش ماند غرامت‌زده از کار خویش

۱۱- کدام قسمت مشخص شده با مفهوم مقابل خود هماهنگ است؟

- (۱) امیر شبگیر برنشست و به کران رود هیرمند رفت با حشم و ندیمان و مطربان.
 (امیر هنگام غروب سوار بر اسب شد.)
 (۲) امیر نامه‌ها فرمود به غزنین بر این حادثهٔ صعب که افتاد و مثال داد تا هزار هزار
 درهم به درویشان دهند. (امیر به غزنین نامه‌هایی نوشت.)
 (۳) امیر را تب گرفت، چنان که بار نتوانست داد و محجوب گشت از نظر مردمان.
 (از نظر مردم، دور و پنهان شد.)
 (۴) نگویم مرا سخت دربايست نیست اما من این نپذیرم و در عهدهٔ این نشوم.
 (من دلیلی برای پذیرفتن ندارم.)

۱۲- کدام گزینه با عبارت «آن چه دارم از اندک‌مایه حُطام دنیا حلال است و کفایت است و

به هیچ زیادت حاجتمند نیستم» ارتباط معنایی ندارد؟

- (۱) چو حافظ در قناعت کوش، وز دنیی دون بگذر که یک جو منت دونان به صد من زر نمی‌ارزد
 (۲) هر چیز رسد ز اهل دوران مخروش وز قسم ازل زیاده را بیش مکوش
 (۳) صائب از قدر کفاف آن چه بود یک جو بیش بر دل قانع من تخم دو صد تشویش است
 (۴) به جان چون احتیاج یار بشناخت حیات خود فدای جان او ساخت

- ۱۳- کدام گزینه، با عبارت «ایزد رحمت کرد پس از نمودن قدرت» مناسبت بیش‌تری دارد؟
۱) مرا غریبِ وطن ساخت بی‌نصیبی من	خدای رحم کند بر من و غریبی من
۲) بر درِ شاهم گدایی نکته‌ای در کار کرد	گفت بر هر خوان که بنشستم خدا رزاق بود
۳) به دست بنده ز حلّ و ز عقد چیزی نیست	خدای بندد کار و خدای بگشاید
۴) شنیدستی مگر گفتارِ دانا	که هست ایزد به هر کاری توانا

۱۴- کدام مفهوم از عبارت زیر، دریافت نمی‌شود؟

«این مرد بزرگ و دبیر کافی، به نشاط قلم در نهاد تا نزدیک نماز پیشین، از این مهمّات فارغ شده بود و خیل‌تاشان و سوار را گسیل کرده. پس رقعتی نشست به امیر و هر چه کرده بود، باز نمود و مرا داد.»

۱) نوکران و چاکران را برای مأموریتی روانه کرد.

۲) نامه‌ای که اقدامات امیر را یادداشت کرده بود، گشود و نشانم داد.

۳) تا هنگام نماز ظهر از عهده همه امور خطیر برآمد.

۴) منشی باکفایت، شادمانه شروع به نوشتن کرد.

۱۵- همه بیت‌ها بر مفهوم «دعوت به ابداع و نوآوری و پرهیز از تقلید نابه‌جا» تأکید دارند، به‌جز

۱) خواه بد و خواه نیک هر چه کنی تازه کن	تن به تتبّع مده مخترع کار باش
۲) روبه پی طاووس به تقلید درافتاد	طاووس نشد، روبهی خویش ز کف داد
۳) در پس آینه طوطی صفتّم داشته‌اند	آن چه استاد ازل گفت بگو، می‌گویم
۴) گیرم که مارچوبه کند تن به شکل مار	کو زهر بهر دشمن و کو مهره بهر دوست